KUNTALIITTO | Kommunförbundet

LAUSUNTO
3.5.2022
252/03.01.00/2022

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Lausuntopyyntö LiV 4.5.2022

Viite: VNS 2/2022 vp

Lausunto valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2023—2026

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua valiokunnalle asiasta. Kuntaliiton lausunto keskittyy liikennekysymyksiin ja lausunnon liitteenä on Kuntaliiton yleislausunto julkisen talouden suunnitelmasta kuntatalouden kannalta

Turvallisuus- ja toimintaympäristössä on tapahtunut nopeita muutoksia. Johtopäätösten tekeminen on vielä kesken muutosten vaikutuksista esimerkiksi logistiikkaan, huoltovarmuuteen, Suomen saavutettavuuteen sekä liikennejärjestelmän kokonaisuuteen. Liikenne12:a toteutuksen tulisi perustua ajantasaiseen tilannekuvaan, jollainen tulisi käynnistää pikaisesti vuorovaikutuksessa sidosryhmien kuten kuntien, seudullisten ja alueellisten toimijoiden ja elinkeinoelämän kanssa. Liikennejärjestelmän kehittämistä ja tilannekuvaa tulisi tarkastella samassa kokonaiskuvassa hankeyhtiöissä tehtävän suurten ratahankkeiden suunnittelun kanssa.

Tarkoituksena on ollut, että Liikenne12 parantaa liikennejärjestelmän kehittämisen pitkäjänteisyyttä. Kehysriihessä päätetyt säästöt (110 Me/v + 17 Me/v) liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle vuodesta 2023 eteenpäin supistavat toteutuessaan merkittävästi rahoitusraamia ja vaikeuttavat pitkäjänteisyyden, tavoitteiden (saavutettavuus, kestävyys, tehokkuus) ja vaikuttavuuden toteuttamista. Samalla kustannustason nousu heikentää niukkenevan rahoituksen ostovoimaa niin perusväylänpidossa kuin kehittämishankkeissa.

Jo ennestään varsin matalan kehittämisinvestointien rahoitustason lasku merkitsee sitä, että Suomi ei pysty hyödyntämään CEF2-rahoituskautta 2021–2027 tehokkaasti lähivuosina, jolloin rahoitusta on eniten jaossa. Suomen tulisi saada TEN-T-ydinverkko valmiiksi vuoteen 2030 mennessä, mutta tämä ei näytä todennäköiseltä.

Julkisen talouden suunnitelman rahoitustasoa liikennejärjestelmän kehittämiseen ja ylläpitoon tulisikin nostaa. Fossiilittoman liikenteen tiekartan toimenpiteet tulisi toteuttaa myös kestävän liikkumisen, eli joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn osalta. Vastaavasti Liikenne12:ssa kestävän liikkumisen teemoihin osoitetut valtiontukien määrärahalisäykset tulisi huomioida julkisen talouden suunnitelmassa.

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

KUNTALIITTO | Kommun-förbundet

LAUSUNTO
3.5.2022
252/03.01.00/2022

Valtion niukkenevan liikennerahoituksen ei tule johtaa siihen, että valtio vyöryttää rahoitusvastuuta valtion infrasta yhä enemmän kunnille. Eduskunta hyväksyi Liikenne12-selonteon johdosta kannanoton, jonka mukaan eduskunta edellyttää valtioneuvoston huolehtivan siitä, että yhteisrahoitusmallilla ei muuteta liikennehankkeiden rahoitusvastuiden perusperiaatteita.

MAL-sopimukset ovat keskeisin sopimusperusteinen kaupunkipoliittinen kehittämisinstrumentti Suomessa. Valtion tulee tunnistaa metropolialueen ja kaupunkiseutujen kansallinen ja alueellinen merkitys ja turvata riittävä rahoitus niiden liikennejärjestelmän kehittämiselle ja vaikuttavalle sopimukselliselle yhteistyölle.

Pidämme tärkeänä, että valtio varautuu talousarvioissaan joukkoliikenteen koronatukeen ja myös kompensoi koronasta aiheutuneita aiempia lipputulomenetyksiä. Kaupunkiseudut ovat ylläpitäneet joukkoliikennepalveluja korona-aikana välttämättömän liikkumisen turvaamiseksi. Valtio asetti joukkoliikenteen koronatuen saamisen ehdoksi viime vuonna, että joukkoliikenteen palvelutaso säilyy ja lippujen hintoja ei koroteta.

SUOMEN KUNTALIITTO

Johanna Vilkuna
Kehittämispäällikkö

Liite Julkisen talouden suunnitelma 2023–2026 kuntatalouden näkökulmasta

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

KUNTALIITTO | Kommunförbundet

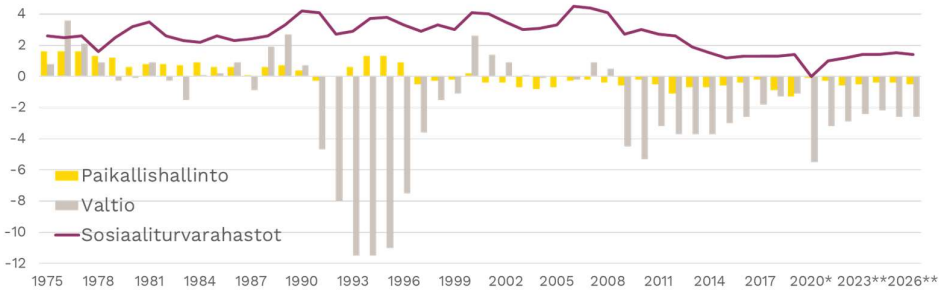
LAUSUNTO
3.5.2022
252/03.01.00/2022

LIITE: Julkisen talouden suunnitelma 2023–2026 kuntatalouden näkökulmasta

Kuntatalouden tila on vahvistunut aikaisemmista ennusteista

Julkinen talous painui finanssikriisin alkuvuosina alijäämäiseksi. Julkisen talouden alasektoreista suurin alijäämä kasaantui valtiolle. Alijäämä pieneni 2010-luvulla erittäin hitaasti ja samalla sosiaaliturvarahastojen ylijäämä kutistui. Vuonna 2020 koronapandemia heikensi julkisen talouden tilaa jälleen voimakkaasti, eikä tilanne näytä korjaantuvan ennustevuosina nopeasta koronaelpymisestä huolimatta. Julkisen talouden menot ja tulot ovat rakenteellisessa epätasapainossa.

Julkisen sektorin nettoluotonanto sosiaaliturvarahastoissa, valtiolla ja paikallishallinnossa 1975–2026, suhteessa bruttokansantuotteeseen. Lähde Tilastokeskus, valtiovarainministeriö

Valtion koronatuki kunnille, poikkeuksellisen suuret rahoitustuotot kunnissa sekä ripeä verotuottojen kasvu ovat kuitenkin vahvistaneet kuntatalouden tilaa 2020–2021. Myös kuntatalouden kehitysarvio on vahvistunut edellisistä ennusteista. Tästä huolimatta kuntataloudessa vallitsee keskipitkällä aikavälillä lievä rakenteellinen alijäämä eli tulot eivät riitä rahoittamaan kaikkia käyttötalouden menoja ja investointeja. Akuutti talouskriisi vaivaa kuitenkin vain pientä joukkoa kuntia. Painelaskelmien mukaan vaikein tilanne näyttäisi olevan alle 2 000 asukkaan kuntakokoryhmässä. Kuntatalouden ennuste saavuttaa hallituksen sille asettaman nimellisen rahoitusasematavoitteen vuonna 2023 (nettoluotonanto -0,5 % suhteessa bruttokansantuotteeseen).

Valtion kuntalinjaukset ovat lähellä neutraalia, mutta sisältävät jälleen uuden valtionosuusleikkauksen

Kuntatalouden toimintaympäristö on poikkeuksellisessa myllerryksessä tehtäväkentän muutosten, koronapandemian, lakon ja turvallisuusuhkien keskellä. Vuoden 2023

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

alussa toteutuu kaikkien aikojen mittavin julkisen sektorin rahojen, henkilöstön, omaisuuksien ja sopimusten uudelleenjärjestely sote- ja pelastustoimen palvelujen järjestämisvastuun siirtyessä hyvinvointialueille. Uudistus muuttaa yksittäisten kuntien taloutta ja kasvattaa suhteellista velkaantuneisuutta rajusti. Työ- ja elinkeinopalvelujen järjestämisvastuun on määrä siirtyä kunnille vuonna 2024. Näiden äkillisten muutosten ohella kuntien toimintaan on vaikuttanut jo pitkään väestön ikääntyminen ja kasvava palvelutarve, maassamuutto sekä yhä voimistuva työvoimapula.

Sanna Marinin hallituksen tavoitteena on pitää kuntatalous koko maan tasolla neutraalina suhteessa valtion päätösperäisiin toimiin. Kuntien tehtäviä ja velvoitteita vähentävät, lisäävät tai laajentavat toimenpiteet kompensoidaan kunnille täysimääräisesti. Lisäksi hallitus kompensoi kunnille veroperusteiden muutoksista kunnille aiheutuvat verotuottomenetykset. Valtio on sitoutunut korvaamaan kunnille myös sekä koronaepidemiasta että Ukrainan sotaa pakenevien henkilöiden palveluista aiheutuvat lisäkulut.

Valtion toimenpiteiden yhteisvaikutus kuntatalouteen on julkisen talouden suunnitelman mukaan lähellä neutraalia. Suhteessa aikaisemmin tehtyihin kuntapäätöksiin vuoden 2023–2026 julkisen talouden suunnitelma sisältää vain vähän kokonaan uusia kuntiin kohdistuvia linjauksia.

Osana hallituksen jo vuoden 2021 kehysriihessä sopimaa 370 miljoonan euron säästöjen kokonaisuutta kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistetaan vuonna 2023 uusi 43 miljoonan euron leikkaus. Vuodesta 2024 lähtien lakisääteisten peruspalvelujen valtionosuutta vähennetään pysyvästi 33 miljoonalla eurolla. Toisaalta valtionosuuksia lisätään noin 344 miljoonalla eurolla sote-siirtolaskelmaan liittyneen tasokorjauksen vuoksi. Uusi JTS-linjaus on myös ammatillisen koulutuksen rahoituspohjan paikkaaminen, josta kuntatalouteen arvioidaan kohdistuvan noin 37 miljoonaa euroa.

Julkisen talouden ennusteeseen kohdistuu monia alasuuntaisia riskejä

Julkisen talouden suunnitelman varsin positiivista kuntatalouden ennustetta varjostaa se, että taloudellisesti tiukkoina aikoina kuntatalouteen tullee valumaan myös jatkossa uusia, kuntien tulopohjaa heikentäviä päätöksiä. Julkisen talouden tilaan kohdistuu myös poikkeuksellisen paljon alasuuntaisia riskejä, jotka voivat heikentää julkisen sektorin tulokehitystä tai lisätä uudistusten kustannuksia odotettua enemmän.

Kunnissa menopaineita syntyy muun muassa palvelujen digitalisoinnista, sote- ja TE-palvelu-uudistuksen valmistelusta ja ohjeistamisesta, työttömyysvastuista, energiainvestoinneista sekä muista kestävän kasvun edellyttämistä rahoitusvastuista ja -investoinneista.

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

KUNTALIITTO | Kommun-förbundet

LAUSUNTO
3.5.2022
252/03.01.00/2022

Paikkakunnittain kustannuspaineet ovat erittäin korkeat myös Venäjän Ukrainassa aloittaman sodan ja sen kerrannaisvaikutusten vuoksi. Hallituksen kompensaatiot eivät ulotu kattamaan kaikkia taloudellisia menetyksiä, joita kunnille aiheutuu sodan käynnistämistä kustannus- ja korkopaineista, uusista kilpailutuksista, alaskirjauksista ja verotuottojen sekä tuloutusten pienentymisestä.

SUOMEN KUNTALIITTO

Minna Punakallio

pääekonomisti

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

